

7.5 TERMÉSZETVÉDELEM ALAPJAI AZ ÓVODÁBAN

A természetvédelem célja a bioszféra állapotának, működőképességének, biodiverzitásának (*biológiai sokféleségének*), valamint ezzel összefüggésben az élőhelyeknek és a természeti tájnak a megőrzése, károsodásainak megelőzése, mérséklése vagy elhárítása.

Őshonos magyar háziállatok: a világon elterjedt sokféle fajta és változat mellett minden országnak (*így Magyarországnak is*) vannak úgynevezett őshonos háziállatai. Őshonosnak nevezzük azokat az állatokat, melyeket egy ország évszázadok óta szinte változatlan formában tenyészt, így megőrizték ősi vonásaikat, tulajdonságaikat. A természetvédelem tevékenységének keretein belül az állatvédelem egyik fontos feladata a Kárpát-medencében őshonos, tájjellegű háziállatok fajtabélyegeinek, genetikai tisztaságának megóvása, az állományok fenntartása. Az 1950-es évektől egyes háziállatok fajtái csaknem teljesen eltűntek az országból az intenzív állattenyésztés hatására. Majdnem ilyen sorsra jutott a házi bivaly, a rideg tartású magyar szürkemarha vagy az ősi hucul lófajta. Visszaszorultak a hagyományos tájfajták, mint a magyar tarka szarvasmarha, a racka juh vagy a mangalica sertésfajta különböző változatai. Az utóbbi évek állatvédelmi programja eredményeként az őshonos háziállataink nagyobb része az elmúlt időben és jelenleg is a nemzeti parkokban génmegőrzés céljából maradt fenn, és él napjainkban is. Szerencsére egyéni kezdeményezések is megindultak az őshonos fajták tartására, így több egyéni vállalkozó is próbálkozik ezek tenyésztésével. A legtöbb ősi háziállatfajta jól tűri a ridegtartás körülményeit, így gazdaságosabb a tenyésztésük és a termékeik kedvezőbbek az egészséges táplálkozás számára. A Magyar Országgyűlés a régi magyar állatfajtákat 2003-ban nemzeti kincské nyilvánította.

Őshonos növények: Az őshonos növények már sokkal régebb óta itt vannak, mint mi emberek. Nemcsak alkalmazkodtak az éghajlathoz, hanem szerves részként beépültek a helyi biodiverzitásba, részei lettek a természeti sokféleségnek. Ez gyakorlatban azt jelenti, hogy jó kapcsolatot alakítottak ki a környékbeli növényekkel, rovarokkal. És bár a konkurálás a tápanyagokért és fényért nem ért véget, a természetes kártevők továbbra is jelen vannak, mégis kialakult egy egyensúly közeli állapot. Ebben az állapotban a tájra jellemző őshonos növények nemcsak működő, de hosszútávon működő közösséget képesek alkotni.

Miért jó ez nekünk? Elég egoista a kérdésfeltevés, ez nem nekünk jó elsősorban, hanem nekik, de a túlélésünk zálogaként mégis vizsgáljuk meg ezt a kérdést. Azért jó, mert az őshonos növények jól érzik magukat abban a földben, azon klímán,

amiben megtalálhatóak. Ha nem így lenne, akkor kihaltak volna, mert elnyomják őket az azok a növények, amiknek a helyi adottságok jobban megfelelnek. Alkalmazkodtak a tájra jellemző csapadék mennyiséghez, páratartalomhoz, kártevőkhöz, vagyis a rendelkezésükre álló lehetőségekből úgy hozzák ki a maximumot, hogy közben a helyi betegségekre ellenállóbbak, is mint külhoni vagy nemesített társaik. Ebből az következik, hogy az őshonos növények:

- vegyszerek nélkül nagyobb eséllyel termelhetők gazdaságosan (*a természetes kártevőknek vannak természetes ellenségeik, a helyi betegségeket pedig képesek önerőből leküzdeni, ahogy tették ezt az emberek megjelenése előtt is*)
- gondozási igényük kevesebb a kényesebb, de nagyobb terméshozamú növényekhez képest
- természetes úton szaporodnak
- fenntarthatónak tekinthetők

A tanösvény: (ez lehet sík terepen, lombkorona tanösvény is egy kiépített), információkkal ellátott bemutató útvonal egy bemutatandó területen. Jellemzően elsősorban természeti értékek, geológiai, történelmi érdekességek bemutatására és az azokkal kapcsolatos információk közzétételére, terjesztésére szokták alkalmazni, de lassanként nő azon tanösvények száma is, amelyeket részben, vagy akár egészben kultúrtörténeti információk terjesztésére létesítettek.

Ugyancsak elmondható egyre több tanösvényről az is, hogy a technikai fejlődés az ilyen létesítmények információ-terjesztési lehetőségeit is szélesíti: mind több és több tanösvény válik bizonyos mértékig interaktívvá. Egyes ösvények állomásain már QR-kódok is találhatóak, melyek segítségével, okos telefonnal az internetről sokszor annyi információ is elérhető az állomás által érintett témáról, mint amennyit a helyszínen kihelyezhető táblák vagy egyéb információs anyagok képesek lennének megismertetni az érdeklődő felhasználók számára.

A FEJEZET ELSAJÁTÍTÁSÁT BEGYAKORLÓ FELADATOK:

1. Gyűjtsenek össze őshonos magyar állatokat és növényeket
2. Kiscsoportban készüljenek fel, tanösvény bemutatására, gyűjtsenek össze gyermekekkel végezhető tevékenységeket, játékokat.
3. Mutassanak be társaiknak a tanösvény végig járása során alkalmazható játékokat, próbálják ki hallgató társaikkal.

 A FEJEZET ELSAJÁTÍTÁSÁT ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK, FELADATOK:

1. Mutasson be lakóhelye környékén található tanösvényt
2. Válasszon ki és mutasson be egy helyi értéket (*őshonos növényt, – állatot, természeti képződményt, mesterségesen kialakított, épített műtárgyat*).